

Sibbo kommuns bemötande till fullmäktigemotionen om bevarande och utveckling av byskolor

Fullmäktigegruppen Rörelse Nu och 9 övriga fullmäktigeledamöter lämnade 17.6.2024 en motion (bilaga 1) där de föreslår att kommunen vidtar åtgärder för att säkerställa att byskolorna utvecklas så att vår lokala identitet bevaras, våra barns utbildning stöds och vår gemenskap förstärks.

I motionen nämns följande förslag till åtgärder:

1. Kommunfullmäktige förpliktar tjänsteinnehavare och kommunstyrelsen att utföra en grundlig utvärdering av alternativa åtgärder innan beslut om nedläggning av byskolor fattas.
2. Kommunen beslutar ta den lokala gemenskapen med i beslutsfattandet om byskolornas framtid.
3. Kommunen ansöker aktivt statliga och regionala understöd för bevarandet av byskolorna.
4. Kommunen utvecklar en långsiktig strategi för att bevara och utveckla byskolorna.
5. Kommunen inleder ett pilotprogram för att prova på ett finskspråkigt system för byskolor samt sätter tydliga mål och mätare för bedömning av hur pilotprogrammet har lyckats.

Bakgrundsinformation

Skolnätet för den finskspråkiga grundläggande utbildningen 2024

Skolnätet för den finskspråkiga grundläggande utbildningen består av 6 grundskolor: Jokipuiston koulu, Leppätien koulu, Lukkarin koulu, Sipoonjoen yhtenäiskoulu, Sipoonlahden koulu och Talman koulu. Av dessa är Sipoonjoen yhtenäiskoulu och Sipoonlahden koulu enhetsskolor med elever i årskurs 1–9. Sipoonjoen yhtenäiskoulu inledde sin verksamhet hösten 2021, och då började även elever i årskurs 1 i det tidigare högstadiet då utbyggnaden färdigställdes. Skolan växer en årskurs åt gången, och läsåret 2024–2025 har skolan elever i årskurs 1–4 och 7–9. Sammanlagt 1 631 elever går i den finskspråkiga grundläggande utbildningen läsåret 2024–2025. Av dem är 488 berättigade till skolskjuts, och deras fördelning är 320 elever i lågstadiet och 168 elever i högstadiet. 56 lågstadielever har över 10 kilometer till skolan och 52 högstadielever har över 10 kilometer till skolan.

Antalet elever i skolorna läsåret 2024–2025 (högstadiets språkbads elever fördelas till hälften med Kungsvägens skola):

skola	elevantal
Jokipuiston koulu	169
Leppätien koulu	134
Lukkarin koulu	166
Sipoonjoen yhtenäiskoulu	415
Sipoonlahden koulu	674
Talman koulu	73
totalt	1 631

Skolnätet för den svenskspråkiga grundläggande utbildningen 2024

Skolnätet för den svenskspråkiga grundläggande utbildningen består av 9 grundskolor: Borgby skola, Boxby skola, Gumbostrands skola, Kungsvägens skola, Kyrkoby skola, Norra Paipis skola, Salpar skola, Söderkulla skola och Södra Paipis skola. Av dessa skolor är alla skolor för årskurs 1–6 förutom Kungsvägens skola som är det enda högstadiet, alltså med elever i årskurs 7–9.

Sammanlagt 947 elever deltar i den svenskspråkiga grundläggande utbildningen läsåret 2024–2025. Av dem är 362 berättigade till skolskjuts, och deras fördelning är 111 elever i lågstadiet och 251 elever i högstadiet. 4 lågstadielever har över 10 kilometer till skolan och 156 högstadielever har över 10 kilometer till skolan.

Antalet elever i skolorna läsåret 2024–2025 (högstadiets språkbads elever fördelas till hälften med Sipoonjoen koulu):

skola	elevantal
Borgby skola	53
Boxby skola	64
Gumbostrands skola	46
Kungsvägens skola	354
Kyrkoby skola	131

skola	elevantal
Borgby skola	53
Boxby skola	64
Gumbostrands skola	46
Kungsvägens skola	354
Norra Paipis skola	47
Salpar skola	35
Söderkulla skola	157
Södra Paipis skola	52
totalt	947

Skolspecifika prognoser för elevantalen presenteras för varje läsår från 2024–2025 till 2030–2031 presenteras i bilaga 2. Elevantalen baserar sig på de uppgifter som vi nu har om barn som bor i Sibbo kommun.

Vidtagna och planerade åtgärder

I utbildningssektorns bemötande presenteras de åtgärder som redan har vidtagits eller som kommer att vidtas samt statistikuppgifter om t.ex. elevantal.

1. Utbildningssektorn har systematiskt utvecklat planeringen av skolnätet sedan början av år 2024. Under våren och i början av hösten har detta arbete presenterats i utbildningssektionerna, bildningsutskottet och kommunstyrelsen enligt följande:

Utbildningssektorns planering av skolnätet

Svenska utbildningssektionen 4.3.2024 § 14

Finska utbildningssektionen 5.3.2024 § 15

Bildningsutskottet 7.3.2024 § 33

Nuläget för planeringen av skolnätet ur utbildningssektorns perspektiv

Bildningsutskottet 27.8.2024 § 95

Uppdatering av elevupptagningsområden för svenskspråkiga skolor i södra Sibbo

Svenska utbildningssektionen 23.5.2024 § 31

Kommunstyrelsen 9.9.2024

Som resultat av behandlingen har processen med planeringen av skolnätet preciserats till en del av servicenätutredningen för hela kommunen. Kommunens ledningsgrupp styr denna process. Kommunstyrelsen beslutade vid sitt möte 9.9.2024 följande:

”Kommunstyrelsen återremitterar ärendet med följande motivering:

Ärendet överförs till att ingå i den fortsatta behandlingen av servicenätplanen för de tjänster som lyder under bildningsutskottet i Sibbo kommun. Styrelsen behandlar ärendet i samband med presentationen av det av tjänsteinnehavarna framtagna förslaget om servicenätplanprocessen.

Kommunstyrelsen begär att i synnerhet följande tre punkter beaktas i beredningen:

1. Kvalitetskriterierna för utbildning som fastställts i kommunstrategin
2. Utvecklandet av det svenskspråkiga skolnätet som helhet i södra Sibbo
3. Den regionala befolkningsutvecklingen hittills samt i enlighet med befolkningsplanen för kommande utveckling.”

Som en del av planeringen av skolnätet har sektorn utvecklat ett evalueringsätt för en evaluering där skolornas funktionsduglighet evalueras med gemensamma kvalitetskriterier (bilaga 3). Skolornas evaluering sköts som en intern evaluering vid personalmöten eller i ledningsgruppen. Resultaten kan användas i utvecklingen av en enskild skola och hela skolnätet. Kriterierna presenteras i samband med beslutsfattandet av servicenätplaneringen vid årsskiftet 2024–2025. Planeringen av skolnätet är en av de centralaste uppgifterna för förvaltningen inom utbildningssektorn. Utbildningssektorn samlar in skolspecifika uppgifter för elevprognosen och därmed denna planering. I samarbete med andra sektorer följer utbildningssektorn de långsiktiga planerna för fastigheterna samt hur markanvändningen och planläggningen framskrider. Dessa uppgifter används för planeringen av bl.a. skolfastigheter, lärmiljöer och skolskjutsrutter. Som ett resultat av markanvändningen och planläggningen planerar utbildningssektorn elevupptagningsområdena tidvis för att hålla elevantalen optimala. Skolskjutsarna styrs av skolskjutsprinciperna som fastställer elevens rätt till buss- eller taxiskjuts till den egna närskolan. Om skolskjuts beviljades för en del av skoleleverna för att öka elevantalet i en specifik skola emot förefintliga principer, skulle inte kommuninvånarna behandlas likvärdigt. Om alla kommuninvånare i skolåldern beviljades fri skolskjuts med t.ex. HRT:s busskort, skulle kommunens kostnader flerfaldigas (bilaga 4 - Bemötande till motionen om att få busskort åt alla elever i grundskolan i Sibbo, oavsett skolväg).

Skolnätet evalueras regelbundet. I evalueringen beaktas enhetsspecifika elevantal, framtida elevantal och förutsättningar för högklassig undervisning enligt läroplanen. Dessutom beaktas målen Sibbos kommunstrategi om högklassiga inlärningsresultat samt fastigheternas tekniska skick. En livskraftig byskola i en fungerande och frisk fastighet är värd att bevaras. Ur utbildningssektorns perspektiv avser en livskraftig byskola en skola med minst 50 elever, vars elevantal förutsägs hållas minst på samma nivå.

2. Kommunen delaktiggör lokala gemenskaper i beslutsfattandet om byskolornas framtid med diskussionsmöten som är öppna för alla kommuninvånare. Politiska organ fattar beslut om ärenden kring skolnätet (utbildningssektionen beslutar om elevupptagningsområden och fullmäktige om nedläggning av en skola). Under servicenätutredningsprocessen som koordinerades av FCG ordnades diskussionsmöten som var öppna för alla i Nickby 20.9 och i Söderkulla 21.9.2023. Båda möten inleddes med en genomgång av servicenätutredningens innehåll, och efter detta fick kommuninvånarna delta i workshoppar och berätta sina åsikter. Efter detta sammanfattades workshopsarbetet och deltagarna hade möjlighet att precisera sina kommentarer. Sibbo kommun bad om kommuninvånarnas åsikter om bildningstjänsternas servicenät även med en webbenkät hösten 2023.
3. På Regionförvaltningsverkets webbplats kan följande läsas om understöd: ”Lagstiftningen gör det möjligt att understöda lokalprojekt och andra investeringsprojekt inom undervisningsväsendet och småbarnspedagogiken. I statsbudgeten har under senare år inga anslag reserverats för understöd av dylika projekt och investeringsprojekt beviljas därför inte understöd.” (källa: [Bygga av läroinrättningar och daghem - Undervisning och kultur - Våra uppgifter - Om oss - Regionförvaltningsverket \(avi.fi\)](#))
I princip beviljar aktörer såsom Undervisnings- och kulturministeriet, Utbildningsstyrelsen och Regionförvaltningsverket understöd till verksamhet som fastställs i regeringsprogrammet. Understöd har inte kunnat ansökas för att bevara verksamheten i en enskild skola. Understöd kan inte heller principiellt beviljas för att finansiera kommunens basservice.
4. Svaret till detta åtgärdsförslag har redan antecknats i punkt 1.
5. Det finns redan en finskspråkig byskola i Tallmo. Skolans elevantal har varit cirka 70–80 elever de senaste åren. Elevantalet har sjunkit under de senaste åren och samtidigt har antalet lärare minskat i skolan. Lagen förutsätter att samma undervisningsgrupp har

endast elever av en språkgrupp, dvs. elever som går i skolan på ett visst språk. Det är inte lagligt att grunda undervisningsgrupper med elever som går i skolan på både finska och svenska. Det ryms inte finskspråkiga undervisningsgrupper i de befintliga svenskspråkiga byskolorna, och grundandet av finskspråkiga byskolor skulle innebära att elevantalen skulle minska särskilt i Jokipuiston koulu. Jokipuiston koulu har nyligen sanerats, och därmed är det ur kommunekonomin perspektiv ohållbart att underutnyttja en fastighet som har nyligen sanerats. Därutöver kan inte redan fattade beslut om närskola ändras av utbildningsanordnaren om skolan inte läggs ned, vilket betyder att det inte är pedagogiskt fungerande om en till finskspråkig byskola grundas.

I Norra Paipis skolas elevupptagningsområde bor sammanlagt 24 finskspråkiga elever i årskurs 1–6, och 36 finskspråkiga elever bor i Södra Paipis skolas elevupptagningsområde. En del av dessa elever går i språkbadsundervisning i Leppätien koulu. Största delen av dessa elever går i Jokipuiston koulu. Ingenting av dessa elevupptagningsområden har möjlighet att grunda en livskraftig byskola för finskspråkiga elever. Om en finskspråkig byskola grundas på dessa områden med en egen fastighet som byggs för verksamheten och ett gemensamt elevupptagningsområde, innebär det att Jokipuiston koulu skulle endast ha cirka 100 elever. Skolbyggnaden har likväl sanerats för cirka 190 elever. Det är alltså inte alls möjligt att motivera en sådan lösning ur kommunekonomin perspektiv. Eventuellt minskande skolskjutskostnader skulle inte täcka byggkostnaderna för den nya fastigheten och de interna hyrorna för den underutnyttjade fastigheten.

Det är inte motiverat att grunda en finskspråkig byskola i Salpar skolas fastighet, eftersom fastigheten kräver en betydande och dyr sanering. Det är inte meningsfullt ur ett kommunekonomiskt perspektiv att använda kommunala resurser till annat än nödvändigheter. Det är inte pedagogiskt eller ekonomiskt vettigt att grunda en ny byskola då det finns närskoleplatser i Sipoonlahden koulu. För tillfället bor 21 finskspråkiga barn i grundskoleåldern i Salpar skolas elevupptagningsområde.

Dessutom nämns följande problem i motionen, som undertecknade anser att bevarandet av byskolor löser:

1. Elevens utveckling: Forskning visar att mindre skolor och mindre grupper kan erbjuda personligare och individuella undervisning, vilket gynnar elevernas lärande och utveckling.
2. Lokal gemenskap: Nedläggning av byskolor minskar samhörighetskänslan i gemenskapen och kan leda till att den lokala identiteten försvagas, invånarantalet minskar samt barnfamiljer flyttar annanstans efter ett bättre utbildningsutbud. Detta är

emot vår strategi eftersom vårt mål är att förstärka de lokala gemenskaperna och främja regional balans.

3. Hållbarhet: Längre skolvägar ökar skolskjutskostnaderna och miljökonsekvenserna.
4. Barnens välfärd: Byskolorna erbjuder en inlärningsmiljö som grundar sig på en trygg och bekant miljö, där barn har möjlighet att växa och utvecklas nära sitt hem. Nedläggning av byskolorna kan försvaga barnens välfärd och öka ångestkänslor och anpassningssvårigheter i större och distanserade skolor.

I utbildningssektorns bemötande presenteras information som baserar sig i forskning och/eller statistik om bl.a. inlärningsresultat, sociala förhållanden och skolskjutskostnader.

Stöd för lärande, differentiering av undervisning, lärarnas yrkeskompetens

Enligt lagen om grundläggande utbildning har den som deltar i undervisning rätt att få tillräckligt stöd för lärande och skolgång genast när behov uppstår. För att upptäcka behovet av stöd på ett tidigt stadium ska man kontinuerligt följa med hur elevernas lärande och skolgång framskrider. Vid bedömningen och planeringen av stöd ska resultat av andra eventuella utvärderingar utnyttjas och elevens tidigare stöd beaktas. Eleven ska i första hand ges stöd i sin egen undervisningsgrupp och skola genom olika flexibla arrangemang, om inte elevens bästa nödvändigtvis förutsätter att eleven flyttas till en annan undervisningsgrupp eller skola. (Läroplanen 2016)

Personalresurser som finns till förfogande, dvs. klasslärare, ämneslärare, speciallärare, specialklasslärare och skolgångshandledare, påverkar hur det nödvändiga stödet ordnas. Resurserna beror på skolans elevantal, eftersom skolorna får sina timresurser enligt elevantalet, så att alla skolor är i en jämlik ställning. Småklasser för särskilt stöd inrättas inte i de allra minsta skolorna. Det är utmanande att ordna elev- och studerandevård i flera små skolenheter. Elevernas behov för stöd är allt mer komplexa och kräver individuella pedagogiska undervisningslösningar. Det är utmanande för undervisningspersonalen att verkställa allt detta och det kräver ännu mångsidigare kompetens och yrkesövergripande samarbete. Det är enklare att ordna elev- och studerandevård i de största enheterna.

Varje lärares ansvar innefattar differentiering av undervisningen enligt elevernas behov. Om undervisningsgruppen består av elever i flera årkurser, ska undervisningen differentieras enligt olika årskursers innehåll och mål i de läroämnena som studeras enligt den egna årskursens kurs. Då är differentieringen inom en lektion ännu mer omfattande och förutsätter omfattande yrkeskunskap av läraren.

Undervisningsgruppens inverkan på inlärningsresultaten

Sirkku Kupiainen och Ninja Hienonen i Helsingfors universitet har publicerat boken Luokkakoko (2016). Verket är den hittills mest omfattande finskspråkiga sammanställningen av forskning kring klasstorlek. I forskningen konstateras att klasstorlek inte korrelerar med kunnande och attityder. Elevernas kunnande undersöktes med omfattande uppgifter som sträckte sig utanför läroämnena. Resultatet var det samma i alla uppgiftsgrupper och årskurser (tredje, sjätte och nionde klass): Orsaken till elevernas kunnande eller okunnighet var inte antalet elever i klassen. Kunnandet var dock bättre i de allra största klasserna, som till följd av val av elever är ofta till exempel musikklasser eller klasser för ett valfritt språk.

Lärmiljö, sociala förhållanden, skoldagens trygghet

Lärmiljön ska uppfylla användningsändamålet. Lokaler inomhus och utomhus som är i bruk ska underhållas och omarbetas vid behov så att de är ändamålsenliga och säkra. Skolvägen ska vara trygg och skolvägens längd ska vara så jämlik som möjligt oberoende undervisningsspråk.

Sociala förhållanden är en central del av människans välfärd och psykiska hälsa. Människan har ett medfött behov av att höra samman med andra och känna sig tillhöra gruppen. Barn och ungdomar hör till olika grupper i skolan: grupper vars bildande de kan själv påverka och grupper vars bildande de inte riktigt kan påverka. Möjligheten att påverka minskar ju mindre skolan och den egna åldersklassen är. Förhållanden mellan eleverna i skolan är främst så kallade kamratförhållanden, vars parter är ofta ganska jämnåriga och på samma utvecklingsnivå. Förhållanden mellan jämnåriga påverkar barnets eller den ungas anpassning samt välbefinnande, eftersom barnet eller ungdomen tillägnar sig olika kunskaper, färdigheter och attityder genom dem. Dessa förhållanden har en stor inverkan på barnets eller den ungas självbild. Barnet eller den unga jämför sig själv med sina jämnåriga i form av social jämförelse och lär sig genom respons nya saker om sig själv och sina sociala förhållanden. Med hjälp av förhållanden till jämnåriga kan eleven få en känsla av tillhörighet och lära sig att interagera med andra. (Salmivalli 2005)

En fungerande arbetsgemenskap består av lärare i olika åldrar, vars styrkor kan användas till godo för alla elever och arbetsgemenskapen. I en fungerande arbetsgemenskap kan man ta hand om att läraren undervisar till både sin undervisningsgrupp och andra undervisningsgrupper i sådana läroämnen som hen har stark kompetens i. En kollega kan då undervisa lärarens undervisningsgrupp i sådana läroämnen som inte hör till lärarens största styrkor (t.ex. konst- och färdighetsämnen, språk). Sådan optimering av färdigheter höjer kvaliteten på undervisningen och leder till kompanjonlärarskap. Det är också nyttigt i utmanande situationer att det finns personer i arbetsgemenskapen som har olika arbetserfarenheter och som kan stödja varandra. Planering av undervisning, lärande och elevutvärdering blir mångsidigare och likvärdigare i ett mer omfattande samarbete.

En fungerande arbetsgemenskap består av behörig personal som är anställd hos samma arbetsgivare flera läsår åt gången och av att personalomsättningen inte är för stor på en gång.

Ett tillräckligt personalantal ökar och tillförsäkrar den dagliga säkerheten. En liten enhet är mycket sårbar i en situation där en del av personalen är frånvarande eller i övriga plötsliga situationer angående säkerheten. En fungerande skolfastighet med gårdsplan ökar också säkerheten, då det är lätt för ett tillräckligt personalantal att övervaka gården under rasterna.

Skolskjutskostnader

Enligt skolskjutsprinciperna som godkändes av bildningsutskottet beviljas elever i den grundläggande utbildningen skolskjutsförmån till den egna närskolan om

- eleven går i åk 1–3 och skolvägen är längre än 3 kilometer, eller
- eleven går i åk 4–9 och skolvägen är längre än 5 kilometer, eller
- en vägsträcka på elevens skolväg har klassats som farlig.

Salpar skola är för tillfället den minsta enheten. Under läsåret 2024–2025 är elevantalet 35 på årskurserna 1–6 i Salpar skola. Av dessa går 11 elever i en annan skola än närskolan och är därmed inte berättigade till skolskjuts. Av skolans elever går 24 elever i sin närskola, men har en så kort skolväg att de inte är berättigade till skolskjuts. Om vi gör ändringar i elevupptagningsområdena eller om vi lägger ned Salpar skola, har dessa beslut inte några stora ekonomiska konsekvenser till skolskjutskostnaderna. Till största del ordnas skolskjutsarna genom att bevilja eleven HRT:s resekort, och en elevs resekort som är i kraft hela skolåret kostar 294 euro för Sibbo kommun. Även om alla skolans elever var berättigade till skolskjutsförmån, skulle kostnaderna vara årligen 10 290 euro om färdsättet var busskjuts. Om skolskjutskostnader granskas utgående från elevspecifika uppgifter med beaktande av resorna till busshållplatsen, farliga vägar och vägavsnitt samt helhetstiden för resorna, ökar kostnaderna för en del av eleverna på grund av beställningstrafik (taxiskjuts). Om dessa uppgifter beaktas är skolskjutskostnaderna 15 341 euro. Båda av dessa alternativ är endast en bråkdel av de årliga underhållskostnaderna (interna hyror, fastighetsskötsel m.m.) för en fastighet (cirka 138 000 euro). Saneringsbehov har inte beaktats i underhållskostnaderna.

Sammanfattning

De åtgärder och åtgärdsförslag som föreslås i fullmäktigemotionen har redan genomförts i Sibbo kommun sedan FCG:s processen med planeringen av servicenätet inleddes. Kommunen har inte möjlighet att genomföra alla de åtgärder som föreslås i motionen, eftersom de bidrag som kan sökas inte beviljas för att finansiera kommunens basverksamhet eller för att trygga en enskild skolas verksamhet.

Den stramare kommunala ekonomin kommer att granska skolnätet som en helhet inom den närmaste framtiden. Skolnätet måste byggas upp i enlighet med befolkningen och var barnen

befinner sig. Utbildningssektorn bedriver ett systematiskt arbete genom att ta fram information och förslag till åtgärder för att utveckla de tjänster som skolnätverket och utbildningssektorn producerar för beslutsfattandet.

Källor:

Kupiainen, S. & Hienonen, N. 2016. Luokkakoko. Verket har publicerats i serien Kasvatusalan tutkimuksia av Suomen kasvatustieteellinen seura med nummer 72.

Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa : vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. PS-kustannus